

праектамі студэнтаў, з'яўляўся навуковым кіраўніком аспірантаў, падрыхтаваў чатырох кандыдатаў гістарычных навук. Шырокая навукова-педагагічная эрудыцыя дазволіла яму пісаць і рэдагаваць навучальныя дапаможнікі для 6-х і 7-х класаў сярэдняй школы (2009, 2016), а арганізатарскія здольнасці кіравання навуковымі калектывамі дапамаглі ажыццявіць падрыхтоўку другога (2008) і трэцяга (2004) тамоў шасцітомнага выдання «Гісторыя Беларусі». У многім дзякуючы Юрыю Мікалаевічу неаднаразова выдаваліся вучэбныя дапаможнікі для студэнтаў па гісторыі Беларусі ў кантэксце сусветных цывілізацый, эканамічнай гісторыі замежных краін.

У даследчыцкім плане Ю. М. Бохан распрацоўваў пытанні ўрбаністычнага развіцця Вялікага Княства Літоўскага XV–XVIII стст., узбраення і арганізацыі войска краіны ў XIV–XVI стст., побыту феодалаў княства. Юрый Мікалаевіч – аўтар каля 170 апублікаваных прац, сярод якіх вылучаюцца асаблівай тэрэтычнай глыбінёй і багаццем фактычнага матэрыялу наступныя манаграфіі: «Узбраенне войска Вялікага Княства Літоўскага ў другой палове XIV – канцы XVI ст.» (Мінск, 2002), «Зброя Вялікага Княства Літоўскага 1385–1576» (Мінск, 2003), «Наёмнае войска ў Вялікім Княстве Літоўскім у XV–XVI стст.» (Мінск, 2004), «Узбраенне насель-

ніцтва беларускіх зямель у XIV–XVI стагоддзях» (Мінск, 2012). Гэтыя кнігі сталі практычнай падставай дзейнасці рыцарскіх клубаў і аматараў аднаўлення бытавой даўніны. Прызнаннем высокага навуковага і педагагічнага ўзроўню Ю. М. Бохана стала для яго запрашэнне працаваць у экспертным савета па гістарычных навукх Вышэйшай атэстацыйнай камісіі Рэспублікі Беларусь. Навуковец з'яўляўся членам Геральдычнага савета пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь, галоўным рэдактарам навуковага зборніка «Архіварыус», старшынёй рэдакцыйнага савета выдання «Беларускі гістарычны часопіс», членам рэдкалегіі часопіса «Веснік Беларускага дзяржаўнага эканамічнага ўніверсітэта».

Юрый Мікалаевіч пайшоў з жыцця ў росквіце сіл і магчымасцей, не паспеўшы зрабіць усяго, што задумваў, але яго творчыя здабыткі ўвойдуць у арсенал айчынай гістарыяграфіі. Светлая памяць пра Ю. М. Бохана – добразычлівага настаўніка, прынцыповага навукоўца, сціплага чалавека, шчырага патрыёта – назаўжды застанецца ў сэрцах тых, з кім яго звёў лёс.

Ю. Л. Казакоў,

кандыдат гістарычных навук, дацэнт

У. А. Сосна,

кандыдат гістарычных навук, дацэнт

**Уладзімір Фёдаравіч
ЛАДЫСЕЎ**

**Uladzimir Fjodaravich
LADYSEW**

24 мая 2017 г. перастала біцца сэрца вядомага гісторыка, шчырага беларуса, сціплага чалавека, доктара гістарычных навук, прафесара Уладзіміра Фёдаравіча Ладyseва. Ён нарадзіўся 3 сакавіка 1940 г. у в. Дзяцель Дубровенскага раёна Віцебскай вобласці ў сялянскай сям'і. Бацькі яшчэ з дзяцінства заўважылі ў сына такія якасці, як працавітасць, настойлівасць і імкненне да пры-

гожага. Яны небеспадстаўна ўскладалі вялікія спадзяванні менавіта на Уладзіміра, аднаго з семярых дзяцей, таму з адабрэннем успрынялі яго жаданне паступіць пасля заканчэння васьмігадовай школы ў Віцебскае мастацкае вучылішча.

Важным этапам жыцця і фарміравання светапогляду У. Ф. Ладyseва стала тэрміновая служба ў войску, якая істотна паўплывала на яго далейшы

лёс. Уладзімір Фёдаравіч вырашыў звязаць свой творчы шлях з гістарычнай навукай і паступіў на гістарычны факультэт БДУ. Тут праявіліся яго якасці, звязаныя з настойлівасцю ў набыванні ведаў, спасціжэнні навуковых таямніц. Будучы студэнтам, У. Ф. Ладысеў прымаў актыўны ўдзел у грамадскім жыцці, у студэнцкім будаўнічым руху, за што ў 1964 г. быў узнагароджаны медалём «За асваенне цалінных зямель». Пасля заканчэння ў 1967 г. універсітэта працаваў настаўнікам, а затым паступіў у аспірантуру БДУ, якую паспяхова закончыў у 1971 г., абараніў кандыдацкую дысертацыю «Дзейнасць Кампартыі Заходняй Беларусі па арганізацыі працоўных мас на барацьбу за дэмакратычныя правы і свабоды (1934–1938 гг.)».

Уладзімір Фёдаравіч прайшоў ва ўніверсітэце працоўны шлях ад асістэнта, старэйшага выкладчыка да дацэнта. Здольнасці маладога вучонага былі заўважаны: з 1979 г. ён быў прызначаны намеснікам начальніка ўпраўлення выкладання грамадскіх навук Міністэрства вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыі БССР. Аднак навукова-педагагічная дзейнасць вабіла У. Ф. Ладысева больш, таму ў 1981 г. ён перайшоў на пасаду дацэнта Беларускага тэхналагічнага інстытута, а ў 1985 г. яго абралі загадчыкам кафедры грамадскіх навук Беларускага дзяржаўнага інстытута фізічнай культуры. Тут выразна праявіліся здольнасці У. Ф. Ладысева як кіраўніка і арганізатара. Ён сілай аргумента мог з дакладнасцю вызначыць бліжэйшыя і перспектыўныя задачы кафедры і ўсёй ідэалагічнай работы ўстанова адукацыі, у якой па сумяшчальніцтве з'яўляўся намеснікам сакратара партыйнага камітэта. У яго ўдала атрымлівалася падбіраць творчых, ініцыятыўных выкладчыкаў, аб'ядноўваць іх у калектывы, скіроўваць агульныя намаганні. Пры гэтым У. Ф. Ладысеў не пераставаў займацца навукова-даследчай дзейнасцю, вынікам якой стала манаграфія «В борьбе за демократические права и свободы: из исторического опыта Компартии Западной Белоруссии 1926–1938 гг.», якая пабачыла свет у 1988 г. У тым жа годзе Уладзімір Фёдаравіч у Інстытуце гісторыі партыі пры ЦК КПБ абараніў доктарскую дысертацыю «Дзейнасць Кампартыі Заходняй Беларусі па арганізацыі працоўных мас на барацьбу за дэмакратыю, падвядзенне іх да сацыялістычнай рэвалюцыі (1926–1938 гг.)».

З 1996 г. пачаўся якасна новы і самы прадуктыўны этап у навукова-педагагічнай дзейнасці У. Ф. Ладысева. Уладзімір Фёдаравіч вярнуўся на працу ў БДУ на пасаду прафесара кафедры гісторыі Беларусі новага і навейшага часу. Збылася яго мара: сэрцам і думкамі ён ніколі не развітваўся са сваёй альма-матар. Тут навуковец адчуваў сябе вельмі ўтульна, аддаючы свае веды, здольнасці і працавітасць любімай справе – слу-

жэнню гістарычнай навуцы і выхаванню студэнцкай моладзі. Менавіта тут сфарміраваўся творчы саюз кампетэнтных навукоўцаў: у хуткім часе выйшлі фундаментальныя працы па праблеме станаўлення беларускай дзяржаўнасці, створаныя ў суаўтарстве з П. І. Бригадзіным: «На пераломе эпох: станаўленне беларускай дзяржаўнасці (1917–1920)» (1999), «Паміж Захадам і Усходам: станаўленне дзяржаўнасці і тэрытарыяльнай цэласнасці Беларусі (1917–1939 гг.)» (2003). У 2011 г. у суаўтарстве з А. Г. Каханоўскім і іншымі навукоўцамі У. Ф. Ладысеў падрыхтаваў працу «Становление и развитие белорусской государственности». Уладзімір Фёдаравіч прымаў актыўны ўдзел у стварэнні абагульняючых калектывных прац па гісторыі Беларусі. Ім напісаны 7 лекцый для выдання «Гісторыя Беларусі. Курс лекцый» (ч. 2: XIX–XX стст.). Плённае супрацоўніцтва звязвала У. Ф. Ладысева з Інстытутам гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі. Прафесар актыўна выступаў у друку з навуковымі артыкуламі. Усяго з-пад пяра апантанага даследчыка выйшла больш за 150 прац, у тым ліку 9 манаграфій, вучэбна-метадычных і вучэбных дапаможнікаў. Яны з'яўляюцца вялікім укладам у распрацоўку актуальных праблем беларускай дзяржаўнасці XX ст. і гісторыі Заходняй Беларусі. Навуковыя працы У. Ф. Ладысева занялі ганаровае месца ў беларускай гістарыяграфіі. Студэнты і аспіранты шырока выкарыстоўваюць іх пры напісанні курсавых і дыпломных работ, пры падрыхтоўцы да заняткаў. Яго лекцыі па гісторыі Беларусі і тэматыцы спекурсаў вызначаліся грунтоўнасцю тэарэтычнага і дакументальнага матэрыялу, насілі праблемна-дыскусійны характар і выклікалі натуральную цікавасць у слухачоў.

Шмат увагі У. Ф. Ладысеў надаваў такому важнаму напрамку дзейнасці, як падрыхтоўка навуковых кадраў гісторыкаў: яго вучні працуюць у розных установах вышэйшай адукацыі рэспублікі. Фундаментальныя навуковыя веды, багаты жыццёвы вопыт, талент педагога і ўдумлівы падыход даследчыка забяспечвалі плённасць яго сумеснай працы са студэнтамі, аспірантамі і дактарантамі. Пачынаючы з выбару тэм кандыдацкіх і доктарскіх дысертацый, дапамогі вучням у асваенні метадыкі навуковага даследавання і заканчваючы абаронай іх работы – усё гэта было ў яго полі зроку як навуковага кіраўніка.

Уладзімір Фёдаравіч з'яўляўся членам спецыялізаваных саветаў па абароне доктарскіх дысертацый БДУ, Беларускага дзяржаўнага педагагічнага ўніверсітэта імя Максіма Танка і Інстытута гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі. Яго ўклад у навукова-педагагічную дзейнасць быў адзначаны нагрудным знакам «Выдатнік вышэйшай школы» і стыпендыяй Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь.

Праз сціпласць У. Ф. Ладысева не заўсёды можна было разгледзець шматграннасць яго здольнасцей. Мала хто ведае, што сваю першую прафесію выкладчыка па мастацкай графіцы ён пранёс праз сваё жыццё як шчырае захапленне. Да мастацтва Уладзімір Фёдаравіч звяртаўся ў час адпачынку, наведваючы родныя мясціны або дачу, што знайшло адлюстраванне ў створаных ім пейзажах, графічных работах.

Адметнай якасцю У. Ф. Ладысева было спалучэнне ў ім добразычлівасці з патрабавальнасцю ў адносінах да людзей, дабрыні і шчодрасці –

з прынцыповасцю. Памяць пра Уладзіміра Фёдаравіча захаваюць усе, хто яго ведаў або працаваў з ім.

Г. С. Хадасевіч,

кандыдат гістарычных навук, дацэнт

П. І. Брыгадзін,

доктар гістарычных навук, прафесар

А. Г. Каханюўскі,

доктар гістарычных навук, прафесар

С. М. Ходзін,

кандыдат гістарычных навук, дацэнт

**Мікалай Міхайлавіч
ЗАБАЎСКІ**

**Mikalaj Mihajlavich
ZABAUSKY**

13 чэрвеня 2017 г. пайшоў з жыцця член рэдакцыйнай калегіі выдання «Часопіс Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Гісторыя», вядомы беларускі гісторык, доктар гістарычных навук, прафесар кафедры гісторыі Беларусі і славянскіх народаў Беларускага дзяржаўнага педагагічнага ўніверсітэта імя Максіма Танка Мікалай Міхайлавіч Забаўскі.

Нарадзіўся М. М. Забаўскі 10 лістапада 1953 г. у г. Мар'інай-Горцы Пухавіцкага раёна Мінскай вобласці ў сям'і настаўніка.

Вышэйшую адукацыю Мікалай Міхайлавіч атрымаў на гістарычным факультэце Мінскага дзяржаўнага педагагічнага інстытута імя А. М. Горкага, куды ён паступіў у 1974 г. пасля навучання на падрыхтоўчым аддзяленні. Падчас вучобы ў інстытуце ён вёў актыўную грамадскую дзейнасць, быў старастам акадэмічнай групы. У складзе студэнцкіх будаўнічых атрадаў працаваў на новабудоўлях у БССР, Комі АССР, Якуціі.

Пасля заканчэння навучання на гістарычным факультэце Мінскага дзяржаўнага педагагічнага інстытута імя А. М. Горкага па спецыяльнасці «Гісторыя і замежная (англійская) мова» М. М. Забаўскі ў 1979 г. быў размеркаваны на працу

ў Мінскае педагагічнае вучылішча, дзе выкладаў гісторыю, этыку, эстэтыку і іншыя дысцыпліны.

Навуковы шлях Мікалая Міхайлавіча пачаўся ў лістападзе 1984 г., калі ён паступіў у аспірантуру Інстытута гісторыі Акадэміі навук БССР. Яго навуковым кіраўніком быў доктар гістарычных навук М. В. Біч, які параіў маладому даследчыку распрацоўваць складаную тэму ў беларускай гістарыяграфіі – «Удзел насельніцтва Беларусі ў выбарчых кампаніях і дзейнасць дэпутатаў ад краю ў расійскай Дзяржаўнай думе (1906–1917 гг.)». Праца ў аспірантуры была паспяховай: у 1988 г. М. М. Забаўскі абараніў кандыдацкую дысертацыю. Абраная тэма – роля выхадцаў з беларускіх зямель у дзейнасці Дзяржаўнай думы Расійскай імперыі – стала асноўнай у навуковай спадчыне гісторыка.

З 1987 па 1993 г. вучоны з'яўляўся навуковым супрацоўнікам аддзела гісторыі Беларусі перыяду капіталізму Інстытута гісторыі Акадэміі навук Беларусі.

У 1993 г. М. М. Забаўскі вярнуўся ў альма-матар ужо ў якасці дацэнта кафедры гісторыі Беларусі БДПУ імя Максіма Танка. Там жа з 1995 па 1998 г. Мікалай Міхайлавіч быў дактарантам, а ў 2000 г.